

МИНА ЂУРИЋ

КАКО СЕ НЕПРЕКИДНО ПЕВА О СВЕТОВИМА У ОПУСУ ВЛАДИМИРА ПИШТАЛА?

Колико се сваким новим делом у креативном току списалачких трајања аутора који је у фокусу истраживања незаобилазно постављају и питања о евентуалним поетичким метаморфозама, или пак реакцентуацијама неких од претходно установљених усмерења, толико се неретко потоње међу књижевним постигнућима тумачи и као оно које од свих ранијих унеколико и пробира трасе утемељења текста и, тежећи ка извесном пресеку сумарног наткриљења, нуди један од потенцијалних путева и ка упоредним сагледавањима дотадашњег стваралаштва писца. Чини се да је управо *Песма о три светиа*, најновије романескно остварење Владимира Пиштала,¹ у инспиративној ниши оних дела која и на микроплану резонирају дубоко заснованим макропоетичким упориштима укрштаја препознатљивости и иновативности, уочљивим и при контекстуализацијама целине сагледаваног књижевноуметничког рукописа.

Имајући у виду колико је за стваралачки опус Владимира Пиштала од истакнутог значаја и поетика наслова, пре свега као својеврсни херменеутички индиго меритума кључних аспеката текста, чија се освешћеност потврђује и у аутопоетичким дискусијама поводом потенцијалних (мета)литерарних трансформација, како је то подвучено већ у „Уводу” *Чајева Марса*: „Ова збирка је први пут објављена под насловом Сликовница. Она то остаје – књига сачињена од слика. Ипак верујем да ће нови наслов боље одра-

¹ Vladimir Pištalo, *Pesma o tri sveta: roman*, Agora, Novi Sad i Zrenjanin 2023; Владимир Пиштало, *Песма о три светиа*, Лагуна – Агора, Београд – Нови Сад и Зрењанин 2023.

зити далијевску бизарност мог првог књижевног покушаја”,² а посебно убедљиво се наставља и кроз разматрања насловне одреднице књиге есеја *Значење џокера*,³ делује да би и поводом *Песме о њири светиа* Владимира Пиштала могле да се актуелизују одређене интерпретативне перспективе које су подстакнуте већ и насловним одабирима.

На шта, наимае, може да указује и метапоетичко опредељење да романескна целина понесе обележје *песме*? Таква врста жанровске ресемантизације постепено се простире већ и од почетка *Чајева Марса* Владимира Пиштала, где се на истакнутост рубне лелујавости поетске прозе указује хибридношћу и реторичких, и морфолошких обрта: „Студент који је писао ове редове држао је очи упрте у Рембоове *Илуминације*. Ово је поезија. Ово је гротеска”,⁴ а непоколебљиво претрајава у динамичким поетичким транслацијама све до коде романа *Песма о њири светиа*, у којој идентитет поетског не бива само један од карактера текста него и оне која га ствара и која кроз њега постоји: „Била сам песма. Песма о три света”.⁵ Поигравања хоризонтима очекиваних жанровских пројекција у генеалогии песмоименованих и поетскообразних романескних дела Пишталову књигу *Песма о њири светиа* апострофирају у интригантним доменима културолошких и поетичких сродности, као и разлика, у третирањима сусрета и/или сучељавања парадигматских питања епских и лирских трансдисциплинарних интонираности које се у облицима диференцираних варијантности промаљају и кроз интермедијално постављене романе какви су и *Бернадејина песма* Франца Верфела,⁶ *Песма* Оскара Давича,⁷ *Соломонова песма* Тони Морисон⁸ и др.

Када се узме у обзир колико су чести музички симболи и хронотопи музикализација у Пишталовим делима, који управо и омогућавају симултаност палете светова и синтетичност њихових преображаја у релативности премрежавајућих ентитета времена и простора, од тренутка када „Непознати препипава клавир, и Корто стиче утисак неког другог света. Досећа се старе јапанске поезије

² Vladimir Pištalo, *Čajevi Marsa, Noći: proza*, 2. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2020, 7.

³ Vladimir Pištalo, *Značenje džokera*, 4. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2021, 5–7.

⁴ Vladimir Pištalo, *Čajevi Marsa, Noći*, 7.

⁵ Vladimir Pištalo, *Pesma o tri sveta*, 297.

⁶ Franz Werfel, *Das Lied von Bernadette. Roman*, Hamish Hamilton – Bermann Fischer, London – Stockholm 1941.

⁷ Оскар Давичо, *Песма: роман*, Ново поколење, Београд 1952.

⁸ Toni Morrison, *Song of Solomon*, Alfred A. Knopf, New York 1977; уп. и: Toni Morrison, *Solomonova pesma*, prev. Dubravka Srećković Divković, Laguna, Beograd 2013.

– стил Југен: носталгија за невидљивим и недостижним”,⁹ до момента у коме Озана Болица, јунакиња и нараторка многобројних транспозиција свега што *ћесма* у новом Пишталовом роману може да значи, упоришта свог порекла даје и кроз укрштаје музичких традиција – „Питала ме је о Боки. Ја сам јој испричала да смо ми Венецијанци који певају уз гусле”,¹⁰ занимљиво ће бити и да се проматра какве ће традуктолошке транслације пратити први међу насловним феноменима Пишталове *Песме о ѿри свеѿа*. Уколико се у неким од језичких система буде поставио избор између *poet* или *song, poëme* или *chanson, Gedicht* или *Lied* и сл., опредељење за једно од значења садржаних како у насловној полифонији оригинала, тако и у бројним текстуалним експликацијама ширине међууметничких зазива овог романа, више осветљава тек неку од потенцијалних перспектива, што имплицитно сведочи и о богатим, сложеним и разноврсним интердисциплинарним референцама овог Пишталовог остварења.

Предлошко-падежна конструкција *ћесме о* нечему на почетку насловне синтагме Пишталовог романа, као најређи одабир међу досадашњим насловима његових дела, незаобилазно призива и блискост контекстуализација жанровске примесе говора о ликовима простора и суматраистичких визура, какве се опцртавају и између *Прича о мушком*,¹¹ *Дневника о Чарнојевићу*¹² и *Романа о Лондону* Милоша Црњанског.¹³ Следећи (не)хотимице и такве узусе сабеседништва, Владимир Пиштало и новим делом наставља непрекидни интертекстуални одјек дијалога са аутором *Сеоба*,¹⁴ који интензивно траје и од подстрека из Пишталовог „Епилога за *Ноћи*”: „Зашто не објасниш *Ноћи* онако као што је Црњански објаснио *Лирику Иѿаке*”,¹⁵ а који се пак протеже и до ламентуозних записа над крајем столећа у Београду,¹⁶ те кореспондира у метаморфозама кроз одисејевску инкарнацију премрежујућих акварелних вектора и у распонима од пиратских пројекција Корта Малтезеа¹⁷ до међуокеанских трајања Озана Болице у *Песми о ѿри свеѿа*.

⁹ Vladimir Pištalo, *Korto Malteze: novela*, 3. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2017, 6.

¹⁰ Vladimir Pištalo, *Pesma o tri sveta*, 36.

¹¹ Милош Црњански, *Приче о мушком*, С. Б. Цвијановић, Београд 1920.

¹² Милош Црњански, *Дневник о Чарнојевићу: роман*, Свесловенска књижарница М. Ј. Стефановића и друга, Београд 1921.

¹³ Милош Црњански, *Роман о Лондону*, књ. 1–2, Нолит, Београд 1971.

¹⁴ Милош Црњански, *Сеобе: роман*, Издавачка књижара Геце Кона, Београд 1929.

¹⁵ Vladimir Pištalo, *Џајеви Marsa, Noći*, 97.

¹⁶ Владимир Пиштало, *Миленијум у Београду*, Агора – Лагуна, Зрењанин и Нови Сад – Београд 2023, 230–232.

¹⁷ Vladimir Pištalo, *Korto Malteze*, 5.

Дијапазон сфера онога шта *свејтови* могу да представе, лепе-за дебата у вези са тим зашто је нужно да се расправља „о томе шта је свет и шта није свет”,¹⁸ као и због чега је „свет [...] увек на изложби”,¹⁹ континуирано и вишесмерно провејава захватајући и Пишталове *Приче из целој свејта*,²⁰ и колоплете *Краја века*.²¹ Тим траговима се неутаживо и до *Песме о три свејта* реактуализују и имплицитне дискусије поводом ресемантизација свега што *свијуб свејта* у различитим временима репрезентује, како у *Миленијуму у Београду*,²² тако и у виду многобројних слика Новог Света,²³ управо у смеру трагања за „јединствен[им] град[ом] на свету”,²⁴ и откривању осећаја како је ономе који је „на врху света”,²⁵ при чему је поетички увек изразито значајно да то у незауостављивим рефлексацијама буде и могуће оличење књижевности *свејта свих свејтова*, кроз које од Београда до Њу Орлеанса обилази „Сунчани сат” непрекидних приповедних саговорништава Владимира Пиштала и са Ивом Андрићем.²⁶ Из таквог миљеа *свејтова* потекла Пишталова нова романескна *Ѕесма*, трозвучно казујући о Венецији (Перасту), Тунису и Салему, *свејт* књижевности умногоме оживљава као „племенити универзални језик”, створен „од друкчије светлости”, кроз коју „[н]ишта није далеко”,²⁷ а посебно читалачки отелотворена у свом јединству за плејаду тумачења блиска бива и *Песма о три свејта*.

Др Мина М. Ђурић, доцент
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Српска књижевност са јужнословенским књижевностима
mina.djuric@fil.bg.ac.rs

¹⁸ Vladimir Pištalo, *Aleksandrida: novela*, 3. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2017, 5.

¹⁹ Vladimir Pištalo, *Manifesti: iluminisani eseji*, Agora, Zrenjanin 2009, 8.

²⁰ Vladimir Pištalo, *Priče iz celog sveta*, Stubovi kulture, Beograd 1997.

²¹ Vladimir Pištalo, *Kraj veka*, Prosveta, Beograd 1990.

²² Владимир Пишталов, *Миленијум у Београду*, 44–45.

²³ Уп., нпр., и: Vladimir Pištalo, *Vitraž u sećanju: priče*, Agora, Zrenjanin 2010, 150–152; Vladimir Pištalo, *Značenje džokera*, 21–24.

²⁴ Vladimir Pištalo, *Venecija: bildungsroman*, 4. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2019, 23.

²⁵ Владимир Пишталов, *Тесла, ѿорѿреѿ међу маскама*, Агора – Лагуна, Зрењанин и Нови Сад – Београд 2023, 261.

²⁶ Vladimir Pištalo, *Sunce ovog dana: pismo Andriću*, 3. izdanje, Agora, Zrenjanin i Novi Sad 2018, 280–286.

²⁷ Vladimir Pištalo, *Pesma o tri sveta*, 67, 66, 68.